

KURIER LITEWSKI

w WILNIE DNIA 9. Czerwca V. S. ROKU 1806.

ROSSYA.

S. PETERSBURG VS. 1 Czerwca. Podpółkownik Graf Galati umieszczony w świecie Monarszey. Podpółkownik Sibiriakow wyznaczony komendantem garnizonu Kamczatskiego. Półkownik Remer komendantem Ekaterinostawskiego pólku kirysyerów; leibwardyi pólku strzeleckiego Kapitanami zostali: Kozen, Arakcziew. Wymazują się z rang listy umarli: Podpółkownik X. Eristow, Majorowie Tet, Wnukow. Półkownik Minicki uwalnia się od służby dla słabości zdrowia, z rangą GM. mundurem, i pensją półowy gaży.

Za najwyższym rozkazem Minister sprawiedliwości X. Łopuchin donosi obywatelce Białoruskiej Maryi Sulistrowskiej, która prosi o przywrócenie gruntów od niej odiytych, a przysadzonych GM. Fabricianowa wdowie: na prożbę niema najwyższego zezwolenia, rzecz była już roztrząsana, i zakończona imiennym ukazem r. 1804 w Marcu.

Mohilewskiej Gubernii Mściśławskiemu obywatelowi Wincentemu Kiryackiemu; przyniesiona od niego skarga w 3 departament Senatu o krzywdy doświadczone w miejscach sądowych, w sprawie z Surynem i Józefem Kiryackim, będzie sądzona z kolei.

Szlachciance Elżbiecie Skotnickiej: czekać powinna osądzenia z kolei sprawy agitującej się w Wileńskim sądzie głównym o zapis dla Staniewicza uczyniony przez Szlachcica Warkłaja.

TURCYA.

BELGRAD 25 Maja. Serwianie rozpoczęli porządne oblężenie i bombardowanie miasta naszego; co się stało sposobem następującym. Od czasu dawnego namiestnik Czernego Czarapic małemi tylko strażami opasywał twierdzę zdaleka; d. 20 niespodzianie z obozu głównego nadciągnęła dywizya 10 t. zbroynych licząca. Zaczęto natychmiast szanice sypać, i wszelkie czynić przygotowania szturm zwiastujące, z pośpiechem nadzwyczajnym. Turcy chociaż zadziwieni, nie okazali jednak żadney boiaźni, sposobiąc się do mężney obrony. Nazajutrz o świtaniu lud Chrześcijański dawać ognia zaczął z kilkanastu dział ciężkich; odpowiadał garnizon; lecz uważano, że Ottomańskich kanonierów kule górowały znacznie; ogień zaś Serwianów znaczną szkodę czynił w mieście. Kusanzy Ali rozkazuje 600 Jančzarom uczynić wycieczkę dla zniszczenia batteryi; ale ci przeciwników znajdując gotowych, i po krótkiej utarczce, straciwszy 15 zabitych, 30 ranionych, do miasta powracają. Ponieważ w dolinie brzegów Dunaju blizkiej walczyć miano, Turcy na nieprzyjaciela idąc lądem, kazali statkowi zbroynemu rzeką pośpieszać dla dania posiłku w potrzebie; ten statek armatną kulą trafiony wkrótce zatonoł; ludzie ratowali się na łodziach po większej części, zginęło 14.

Bombardowanie miasta nie długo trwało. Serwianie oddalili się nieco od murów; zdaie się, że mniej twierdzom niżeli domom szkodzić chcieli; wiele jest zruynowanych; wieża Meczetu zburzona, ranionych ludzi niemało, kilku zabitych, mianowicie kobiet idzieci. Przez d. cały okropne widzieliśmy zamieszanie. Płacz i głośne narzekania spokojnych obywatelów, wrzask straszliwy Turków ulice napełniał. Wieczorem gdy już strzelać przestano, niewiadomo jakim sposobem, wszedł do miasta nieznaomy Serwianin; poznany od Muzułmanów, sam wyznał, że jest szpiegiem od Czarapica przysłanym, ażeby wyrozumiał, co Chrześcijanie sprawili bom-

bardowaniem, i w którym miejscu ogień ich skutkował nawięcey, zamyślając według tego doniesienia kierować dalsze kroki swoje. Kusanzy Ali kazał szpiega nazajutrz rano, na murach, w obliczu Serwianów okrutnie zamordować. Niepewny jest domysł, że Czarapic dla tego iedynie oddalił się od murów, i bombardowanie wstrzymał, ażeby dał czas miastu do uwagi i dobrowolney kapitulacyi; lecz tym sposobem dałby nieprzyjaciółom sposobność do zrobienia gotowości ku obronie. Podobniejsza rzecz do prawdy, że chciał korzystać z przestachu Turków; gdy zaś nie powiodło się, iak żądał, przedsięwzięcie pierwsze, i nagłe do miasta wtargnienie; radziła roztropność odciągnąć, i czekać znaczniejszych posiłków w żołnierzu, ażeby miasto i twierdzę tak dobrze warowną mógł zewsząd razem zcisnąć; Serwianie armat, kul, prochu mają wielki dostatek.

AUSTRYA.

WIEDEN 7 Czerwca. D. 5 na uroczystość Bożego ciała Cesarz znajdował się na processyi z Arcy XX. Józefem, Antonim, Janem, Ludwikiem, Rudolfem i Ferdynandem. Gwardya szlachetna Węgierska, woyska regularne garnizonu naszego, i milicya miejska stały w parady.

Jeszcze Francuzi z Braunau nie ustąpili; słyhać że to uczynią nie rychło dla zaszłych trudności nowych we Włoszech; rząd nasz pozwolić nie chce na odmiany zrobione w Neapolu. Woysko Francuzkie w Niemczech dziś jest rozłożone iak następuje. 1. Bernadotte znajduje się w Anspach; przy nim dywizye piechoty Drouet, Rivaud, iazdy Tilly. 2 Davoust, w Elwangen, dywizye piechoty Caffarelli, Friant, Gudín, iazdy Vialannes. 3 Soult w Passau; dywizye piechoty S. Hilaire, Vandamme, Legrand, iazdy Margaron; 4 Mortier w Mergentheim, dywizye piechoty Marchand, Malher, iazdy Dupré. 6 Augereau w Frankforcie; dywizye piechoty Desjardins, Heudelet, iazdy Klein; 5 Lefevre w Darmstadzie. W Istrii znajduje się Marmont z dywizyami piechoty Boudet, Grouchy, iazdy Lacoste. W Dalmacyi Molitor. Nadto rezerwa iazdy w Bawaryi i Szwabii złożona z dywizyi: Baraguey, Nansouty, Hautpoult, Walther, Beaumont, Bourcier; w Ulm kwatera główna całej armii.

Z Triestu wiadomość przyszła, że przechodząca z Niemiec do Dalmacyi pewna liczba Francuzów, równa załodze Austriackiej, zatrzymała się w tém mieście; nie wiadomo iak długo stać będzie; obywatele którzy podczas ostatniej wojny tak wiele utracili, nieskończenie są zasmuceni, widząc że przez ten sposób handel ich, iedyna nadzieja, znacznie już zmniejszony, dziś do upadku nachylić się musi; żaden okręt zawiać nie może do portu bezpiecznie w tych okolicznościach; iednym przystęp zagrażają Anglicy po Adryatyckiej ódnodze krążący; drugim niepewność, iak z niemi Francuzi postępować zechcą. Tych wodzowie oświadczyli, że na statki Angielskie w tych stronach oko pilne mieć będą, i komunikacyą onym z lądem przecinać.

BRYTANNIA W.

LONDYN 5 Czerwca. Admiralicya do Plymouth, Portsmouth, i Chatham rozkaz przesłała, ażeby iak narychley uzbroiono 11 okrętów lin. i przyzwoitą liczbę fregat z tych liczby, które nymniej potrzebując naprawy, w czasie krótkim przygotowane być mogą do przedkier żeglugi. Gdy wszystkie morza Flottami Angielskimi są pokryte, od nieprzyjacielskich bez porównania żadnego liczniejsze i mocniejsze, wnosimy, że ta eskadra nowa do tajemney, bardzo ważney wyprawy jest

przeznaczona; słyhać iż Adm. Warren przyłączywszy do niej swoich 7 okrętów, które niedawno z Madery odprowadził, przyimie komendę najwyższą całej floty, i wkrótce pokaże się na morzu, prowadząc dywizją wojska lądowego.

Wiadomości nowe z Iamaiki odebrane potwierdzają powieść o wyprawie G. Miranda; ważniejsza będzie podobno, niżeliśmy rozumieli. Wyszedł pod żagle z Jaquemel, mając na 2 okrętach uzbrojonych kilkaset ochotników, wiele amunicyi, pieniędzy, oręża na uzbrojenie 7 t. ludzi. Już opanował, iak mówią, wyspę S. Małgorzaty lądu Amerykańskiego blizką, zkąd postępując dalej osadził miasta Cumana i Barcellona, porozumiał się z wielką liczbą mieszkańców prowincyi Carracas, dawno nieukontentowanych z rządu Hiszpańskiego. Na tém doniesieniu gruntując się politycy nasi, przepowiadają śmiało, iż jeżeli wodzowie Hiszpańscy nie dadzą odporu naieźdnikowi, i ognia tego nie zgaszą w iskierce, wielkie odmiany mogą nastąpić w dzierżawach Króla Katolickiego, gdy wszyscy malkontenci, narody niepodbite dotąd i w nieprzyjaźni żyjące z Hiszpanami, w G. Miranda rodem z Peru ziomka i wybawiciela swojego widzieć zechcą. Powiadano, że Gubernatorowie osad Angielskich w Indyi zachodniej wiedzieli o zamysłach pomienionego wodza, rzecz wątpliwa czyli mu posiłek dali; to pewna, że statki, ludzi, broń, pieniądze otrzymał u niektórych obywatelów RP. Amerykańskiej; miał być sam poymany w New Yorck z przyjaciółmi; lecz ostrzeżony o niebezpieczeństwie z portu wyszedł. Rząd Hiszpański zamyślał osadom zagrożonym przesłać posiłek z Europy; dotąd nie przesłał, gdyż eskadry nasze pod Cadix i Ferrol krążące przeszkadzały. Słyhać, że Miranda naybardziej dokazywać zamyśla w Ameryce południowej, gdzie Hiszpani mało żołnierza mają, wielu przeciwników.

Dał Kongres Amerykański Prezydentowi Jefferson moc zupełną zerwania związków handlowych z Brytanią W. przez zakazanie wprowadzania do Stanów zjednoczonych, towarów i produktów naszych. Naywyższy rządca zna doskonale, iak związki przyjacielskie i handlowe obu narodom dawniej pokrewnym są dogodne, pożyteczne, i potrzebne, wiedząc z rachunków niewątpliwych, że dziś nawet, tak długo po oderwaniu się Ameryki, poddani RP. naybardziej handlują z nami, Angielskich towarów zprowadzają do kraju tyle prawie, ile z całej Europy razem. Z tego względu, postanowił wyznaczyć posłów Munroe i Pinckney, ażeby zechawszy do Londynu traktowali o wolny handel, szkód poczynionych nadgodzenie, wolność Amerykanów będących w Angielskiej służbie. W tém nowy zdarza się przypadek.

Okręt nasz wojenny Leander płynąc blizko Amerykańskich brzegów, spotyka nieznaomy statek; ten unikając spotkania uchodzi; ścigają nasi, dają ognia do ludzi podeyrzanych; wkrótce omyłkę postrzeżono; lecz nieszczęściem Anglicy zabili Amerykańskiego maytka. Statek zawiaa do New Yorck; uwiadomiona o wszystkim zwierchność, maytka zamordowanym ogłosiła bez winy; lud sprawił zmarłemu pogrzeb uroczysty, powiększyła się nienawiść ku Anglikom. Tey wkrótce widzieliśmy dowód. Kapitan okrętu Leander wysłał do portu 3 baty dla kupienia potrzebney żywności. Już wszystkie były naładowane, gdy gmin wpada, wszystko zabiera, i ubogim rozdaie; bat jeden uciekł na morze; lecz dopędzony od Amerykanów musiał powracać i wszystko stracił podobnym sposobem. Obawiamy się, żeby ten przypadek nie pomnożył trudności w następującej ugodzie między Brytanią W. i Ameryką.

Admiralicja w rachunku dzisiejszym doniosła narodowi, że Król ma teraz w służbie swojej do zwalczania Francuzów, Hiszpanów, Batawów zprzymierzonych, na morzu i w portach, użytych i uzbrojonych okrętów lin. 142, 21 od 50 armat, 151 fregat, 182 korwet i szalup, 245 płytkich statków. Mówić nie trzeba, że na osadzenie 742 okrętów rozmaitej wielkości dostateczną nie jest liczba 120 t. matków i żołnierzy morskich od Parlamentu wyznaczona; lecz rząd w potrzebie zaciąga ich nierównie więcej na kupieckich statkach, sposobem zwyczajnego u nas przymusu; w nagłych zaś okolicznościach bierze lud morski z okrętów będących w naprawie, na o-

sadę gotowych i dopełnienie ekwipażów. Przy tém zdaniu Admiralicji chcąc podnieść duszę Anglików, i dać im wyobrażenie prawdziwe olbrzymiego wzrostu potęgi narodowej na lądzie i morzu, przypomniła, że Brytania W. r. 1775 zaczynała Amerykańską wojnę, nie miała nad 33 t. żołnierza, 300 statków zbroynych, okrętów lin. i fregat nad 200; dziś liczy 260 t. żołnierza, okrętów lin. i fregat 465.

Po wydanym od Króla rozkazie na łapanie Pruskich i innych okrętów, przez czas jeszcze długi Admiralicja korsarzom nie wydawała patentów; zkąd wnosić nie trudno było, że negocjacje trwały z dworem Berlińskim. Dziś korsarzów armatorowie znaydują łatwość wszelką; lecz rzadki już pokazuje ochotę do żeglugi, nie spodziewając się wiele korzystać, gdy okręta Pruskie o niebezpieczeństwie przestrzeżone, albo z własnych portów nie wychodzą, albo w Batawskich, Francuzkich, Hiszpańskich, Portugalskich, i Włoskich zamknięte stoją. Poseł Fryderyka 3 Jacobi nie opuścił wprawdzie naszej stolicy; lecz nie wiadomo, czyli jest czynnym; zawiłe okoliczności nie zdają się obiecywać przynajmniej ugody przedkier.

W Portsmouth i Plymouth naprawiamy z pośpiechem nadzwyczajnym statki przewozowe burzą odpezdzone do portów, inne uzbraiamy napelniając lądowym żołnierzem; trzecia flotta z Corck wynidzie, niosąca legion Hannowerski, i kilka półków Irlandzkich. Wszystkie 3 jutro być mają pod żaglem, zmierzając do Indyi wschodniej, zachodniej, Sycylii. Do tey wyspy rząd przeznaczył wojsko nad mniemanie większe. G. Fox Gubernator Gibraltaru ma być wodzem najwyższym i zastępcą chorego Craigh; Moore zostanie namiestnikiem jego. Odnawia się pogłoska o nabyciu Sycylii przez Jerzego 3; ugruntowana słabo na osadzonych żołnierzem Angielskim twierdzach Messyny i Palermu. Szlachetniejsza być może pobudka tego postępu, i wysłanych posilków. Zarzucał nieraz nieprzyjaciel, zarzucała poprzednikom Oppozycja, że Brytania W. szukała jedynie własnego zysku, zapominając o zprzymierzeńcach swoich. Ministrowie dzisiejsi chcąc być wolni od tey przygany, postanowili dać potrzebną pomoc Ferdynandowi 4.

X. Argyle umarł. Lord Lauderdale był statecznie naczelnikiem w Szkocyi obywatelów przeszłemu rządowi przeciwnych, i jednym z celniejszych członków Oppozycji w Parlamencie. Prawda jest, że Dyrektorowie kompanii wschodnio Indyjskiej, z przyczyn sobie wiadomych, nie chcieli go mieć Wielkorządcą osad Azjatyckich, obierając raczy widzieć na tym stopniu Barlowa zastępcę zmarłego Cornwallisa. Lecz Fox chciał wynieść koniecznie Lorda Lauderdale, przełożył uwagi swoje Królowi, który nakoniec odwoławszy Barlowa, Lordowi urząd znakomity powierzył. Dziś nie wątpi kompania, że Minister postanowił weyrzeć w administracyą pilnie, wysledzić, odkryć, i wytępić zadawnione bezprawia, zmniejszyć wydatki niepotrzebne, wprowadzić oszczędność, ażeby dzierżawa tak bogatych i rozległych krajów, gdzie Anglicy liczą więcej 60 millionów poddaństwa, od-tąd nie samym tylko kupcom kilkudziesiąt i prywatnym osobom korzyść przynosiła, ale też pomnożyła dochód publiczny narodu, przykładając się do zgaszenia publicznych długów.

Przyjaciele terazniejszey administracyi utrzymują, iż lepiej jest wszystko zostawić na dawnym stopniu; że wytępienie wszelkich bezprawii jest bezprawiem; że dostatki przez prywatnych Anglików zebrane w Indyi, przeniesione do Anglii, tey dostatek powiększają; że rząd nowy niewiadomo co sprawi, terazniejszy rozszerzył granice dzierżaw naszych, dał wzrost potędze morskiej i lądowej, dochód skarbowy pomnaża corocznie, handel ożywia, narodom Indyjskim znaiomy jest i straszny; że nakoniec nowości wprowadzanie, wzruszenie dawnych zasad może być niebezpieczne; tak za pamięci naszej Minister North i inni chcąc pomnożyć dochód publiczny, wojnę Amerykańską zapalili, która z wielkim przelewem krwi obywatelskiej prowadzona, uwagę nakoniec zciągnęła zawistnych pomyślności naszej Mocarstw, i zamiast spodziewanego zysku, stratę przyniosła osad bogatych, ludnych, rozległych. Wschodnio Indyjskie od zachodnich są ważniejsze; z większą przeto uwagą i pozor-

nością rządzone być powinny; lepiej będzie trzymać się zasad przez Pitta położonych.

Rząd Hiszpański wyspy Cuby postanowił, iż odtąd Murzyni do wolności przychodzić mogą sposobem następującym. Jak tylko okręt z Afryki niewolników zprowadzi do Hawany, wszystkich imiona w aktach publicznych, iakoteż cena za którą komu przedani zostali, będą zapisane. Nabywcy obowiązani są nie tylko w niedzielę i dni święte Murzynów nie przymuszać do żadnej roboty, ale też pozwalać, ażeby dzień sobotni od Pańskich posług wolny mając, pracowali dla siebie, do czego im będzie wyznaczony kawał ziemi pewnej miary, którą każdy niewolnik uprawi. Ten skoro zbierze część 6 pieniędzy, które Pan zapłacił za niego, złoży w aktach do oddania onemu, co uczyniwszy już nie jeden, lecz 2 dni w tygodniu do własnej roboty wolne mieć powinien; co czynić będzie dopóki 6 ratami całej summy Panu nie wypłaci. Tym sposobem dogodzi się interesom właścicieli, którzy prócz zysków zwyczajnych z robocizny, które za procent policzą, pewni są zwrotu swoich kapitałów; dogodzi się niewolnikom, którzy mając nadzieję odzyskania wolności, nie będą szukać gwałtownej śmierci, iak dotąd czynili, mianowicie wraz po przybyciu z Afryki przez tęsknotę i rozpacz, będą pracowitszymi, wiernymi; ztąd zysk niezmierny dla całej osady.

Oppozycja dzisiejsza głośno przygania Ministrom, że P. Adair człowieka nieznanego, który żadnych tytułów nie ma, urzędów prawie żadnych nie piastował w kraju, przeznaczili na poselską dostojność u dworu Wiedeńskiego. Adair zawsze był przyacielem Foxa; tego stronnicy utrzymują, że Minister nie mógł poruczyć tak ważnych obowiązków, zwłaszcza w okolicznościach dzisiejszych, pod okiem wszystko widzącej Oppozycji, człowiekowi temu, gdyby nie znał talentów i zdolności jego. Adair jest autorem wielu pism politycznych, w których nieraz Foxowi dawał wielkie pochwały; innych posłów od Pitta wyznaczonych nie odmienili dotąd jego następcy. Upadła powieść zagraniczna o G. Dumouriez, otrzymał audyencyą u Foxa.

Niektórzy z Reprezentantów izby niższej trwają nieodmiennie w przedsięwzięciu zniewolenia cudzoziemców mających swoje kapitały na bankach Angielskich, ażeby zyskując w kraju, przyłożyli się do znoszenia ciężarów publicznych. Fox gorliwie stawia w obronie wiary publicznej, na którejleż zasadza się kredyt; ażeby zaś odwrócił izbę od postępków przeciwnego, iak rozumie, sprawiedliwości, pokazał, iż kapitalistowie zagraniczni razem nie biorą rocznie z banków naszych nad 500 t. FS; gdyby więc pociągnięci byli do opłaty 10 grosza; skarb nie miałby dochodu z tego źródła nad 50 t. FS. co zaiste słabym byłoby zasileniem potrzeb naszych. Wiedzieć trzeba, że kapitalistowie Batawscy nie wchodzą do tego rachunku. Ogromną sumę procentów, które dziś przenoszą 50 mill. FS. skarb Angielski obywatelom swoim opłaca.

Process Melvilla zbliżył się do końca; słyhać że Parowie głosy dawać już zaczęli. Tymczasem gotuje się nowy w Parlamencie. Reprezentant Paull oskarżył wyraźnie Lorda Wellesley ostatniego wielkorządcę w izbie niższej. Wspomniałszy o niesłychanych zbytkach i rozrzutności jego, którą wyczerpał nieprzebrane prawie skarby i dochody kompanii wschodniej; zarzucił, że panującego w Oude zkrzywdził, odarł, wyzuł ze wszystkiego; plamiąc narodowy charakter, sposobem gwałtownym, bez pozorów słuszności. Odpowiedział Reprezentant Keene usprawiedliwiając postęпки Margrabiego. Na zarzut względem wspomnianego X. oświadczył, iż Europejczycowie błędzą czyniąc porównanie między XX. Europejskimi i Indyjskimi. Pierwsi są dziedziczni, z dawnych, świętych, zasłużonych narodom familii pochodzą, i prawem następstwa obeymują własność przodków. Jnaczy dzieie się w Indyi, gdzie zazwyczaj, według wyrazu Reprezentanta, naczelnik małej garstki zbrojnego ludu, człowiek nieznanomy, podeyrzany, bez oświecenia żadnego, korzystając z rozruchów krajowych, sprawuje odmianę, zabiera prowincye, ogłasza się ich panem, i rzadki synowi dziedzictwo zostawić może, zwalczony przez człowieka sobie podobnego, który wstępując w ślady poprzednika, potomstwu własnemu los częstokroć obojętny zostawia.

Ministrowie coraz więcej odkrywają bezprawio do

administracyi wprowadzonych, donosząc Parlamentowi, iakim sposobem we wszystkich departamentach wydatki nad miarę i słuszność powiększone były w przeszłe lata. Każdego teraz w szczególności opisywać nie trzeba; dość będzie rzucić na nie okiem, gdy całe dzieło rząd ukończy. Oskarżenie Lorda Wellesley drukiem ogłosić kazała izba niższa. Tamże raz ostatni roztrząsano projekt Windhama względem lądowej potęgi narodu; zebrała całe siły swoje Oppozycja, jednak upadła; dzieło Ministra utrzymało się większością głosów 254 przeciw 125. Wkrótce potem izba odnowiła uchwałę roczną, która rządowi daie moc najwyższą nad wojskiem; i tu przeciwiała się Oppozycja; lecz tylko 105 głosów miała przeciw 206.

Od początku niepodległości swojej Amerykanie coroczną daninę płacili rozbojnikom Afrykańskim, przesyłając im potrzeby okrętowe. Jefferson chciał uwolnić swoich ziomków od haraczu, a razem opryszkom odiać sposobność szkodenia spokojnym żeglarzom; i rzecz przełożył Kongressowi. Zgromadzonym obywatelom Londynu jeden z nich radził, ażeby uwielbiając waleczność zwycięzców Przygórka dobrej nadziei, napisali do nich pismo pochwalne; odpowiedziała większa liczba, iż nie przystoi miastu stołecznemu uprzedzać wyrok Króla i Parlamentu, zwłaszcza gdy już izba niższa dawniej oświadczyła, że odniesiona korzyść nad Batawami, nie jest z tych rodzaju, które zasługują na względy najwyższe i nadgrode.

W New Yorck umarł G. Gates 78 letni weteran. Był w liczbie pierwszych założycieli Amerykańskiej wolności. Imię jego na wieki pamiętne będzie w dziejach naszych. Wiadomo, że w r. 1777. G. Burgoyne z licznym wojskiem wysłany od północy, po wielu korzyściach odniesionych nad buntownikami, gdy już kilka twierdz podbił, kilka prowincyi przebiegł, oskoczony, zmordowany, nie mając żywności, z pozostałym ludem w liczbie 7 t. tylko pod Sarratogą broń złożyć musiał przed Amerykanami, którym hetmaniał Gates. Poźniej ten rycerz walczył w prowincjach RP. południowych przeciwko Margrabiemu Cornwallis; tu jemu szczęście nie sprzyjało; musiał innemu zostawić sławę przymuszenia do nowej kapitulacyi Anglików; sam zaś wiek zakończył, spokojnie mieszkając w New Yorck lat 25.

Przez śmierć X. Argyle wakujący regiment z gwardyi otrzymał X. Gloucester. Od naszych Admiratów, którzy zamykają porty nieprzyjacielskie, nic nie mamy godnego uwagi. Thornborough tylko doniósł, iż niektóre fregaty jego miały do czynienia z Francuzkami pod wyspą Aix, które po krótkiej utarczce do portu uciekły. Inne statki Angielskie na brzeg nieprzyjacielski tamże występując, znaczną szkodę sprawiły w batteriach zniszczonych i rozrzuconych znakach. Niecierpliwie czekamy raportów Pophama i drugih wodzów, którzy ścigają po morzu nieprzyjaciół. Powiadano, żeśmy nowe zwycięstwa odnieśli, nowe eskadry zniszczyli; ale to się nie potwierdziło. Podobnym sposobem wątpliwy jest odgłos o powrocie do Europy Adm. Willaumetz i H. Buonaparte; trudno rozumieć, żeby wysłani byli dla próżnego krążenia przy wyspie S. Helene tylko; rzecz pewna, że podziśdzień widziani nie byli, do żadnego z Hiszpańskich i Francuzkich portów nie zawineli.

Listy Lisbońskie zapewniają, że d. 19 kwietnia w Madricie podpisał Król Katolicki umowę, zezwalając ażeby Portugallia do końca wojny dzisiejszej obojętną została; nie wątpimy że do traktatu wchodził rząd Francuzki; w tych stronach więc wszystko zostanie na dawnym stopniu. Adm. Duckworth nie pójdzie do Cadix; Adm. Purvis jest wysłany, ażeby Lordowi Collingwood pomagał zamykać Cadix i Carthagenę, mieć oko na Toulon, zasłaniać Sycylią. Parowie kończąc sprawę Melvilla kilku ludzi nauką prawa słynących w narodzie, do siebie na radę dziś zaprosili; wyrok w tych d. ma być ogłoszony. Reprezentant Paull oskarżając Lorda Wellesley dowodził, że panujący niegdyś w Oude, którego wszystkie dzierżawy podbite Wielkorządca do Bengalu przyłączył, miał niegdy stolicę Lucknow miasto iak Londyn wielkie, poddanych 6 mill. 30. t. piechoty, 15 t. jazdy, 150 słońów, dochody bardzo znaczne, słowem był jeden z naysilniejszych Panów Indyi wschodniej, którego upadek z bogactw wprowadzie kompanię, lecz oburzył przeciwko imieniowi Angielskiemu wielu XX. i narody.

HISZPANIA

MADRID 22 Maja. Małżonka Następcy tronu Xiężna Asturyjska, po długiej chorobie, d. wczorayszego umarła; ciało w Escorialu pogrzebione. Córką była Ferdynanda 4 Króla 2 Sycylii brata naszego Monarchy, narodzona r. 1784, zaślubiona r. 1802. G. Kapitan wyspy Cuby, GL. woysk Hiszpańskich Don Aras w podeszłym będąc wieku prosił o dymissyą i otrzymał; Monarcha nadgradzając długie i wierne zasługi, ozdobiał weterana wielkim krzyżem orderu Karola 3. Adm. Villavicencio będzie jego następcą; któremu zalecił X. Pokoiu pilnie uzbroić eskadrę z kilku okrętów lin. i fregat złożoną, która jest w Havanie, ażeby rychło mogła być użyta do wyprawy tajemnej. Nie wątpimy, że ścigać będzie G. Miranda, który miał przedsięwziąć wyprawę dla sprawienia domowych rozruchów w osadach Amerykańskich, gdzie ten Peruńczyk od czasu dawnego ma wielu stronników. Przed kilku miesiącami rząd przesłał do Gubernatorów rozkazy, ażeby woyska i milicje w gotowości trzymali. Przedsięwzięcie Mirandy straszne być nie może, jeśli znacznych posiłków z Anglii nie odbierze. X. Pokoiu kilka regimentów przesłać postanowił z Europy na ratunek osadom naszym.

FRANCYA

PARYŻ 3 Czerwca. Zwołania Żydów na lipiec m. naznaczonego daie rząd przyczynę, że ten naród w departamentach Francyi północnych zatrudnia się samą tylko lichwą prawie niszcząc drugich obywateli, nie przykłada się do nauk, rzemiosł, rękodzieł, kunsztów, uczciwego przemysłu; sentymenta cnotliwej moralności w sobie przytłumił; czego przyczyną być może upodlenie, w którym tak dawno zostaje. Rząd zgromadzonym deputatom obiać ma swoje zamiary, podać środki, wysłuchać ich żądania, ażeby odtąd nie szkodliwemi iak byli, lecz pożytecznemi zostali krajowi. Tymczasem póki nastąpią przepisy nowe, kazano po wszystkich sądach zawiesić wykonanie już zapadłych wyroków na stronę Żydów, przeciw rolnikom i drugim obywatelom w Lichwiarskich sprawach.

Rząd wydał inny edykt zciągający się do wprowadzenia porządku i oszczędności w administracyi wojskowej, ażeby odtąd żołnierz odbierał wszystko według przepisów; lecz liwranzi i tym podobni na tém nie zyskiwali z uszczerbkiem skarbu publicznego, bez żadnej wojska wygody i korzyści. Wkorzenionych bezprawców niemało wytyka Napoleon, iakie są wydatki na opał, światło, naćiecie mieszkania dla Officerów, żołnierskich łózek &c.

X. Masserano Ambassador Hiszpański doniósł o śmierci X. Austrii bezpotomnie zmarłej; Napoleon nakazał 9 dniową żałobę. Z departamentu wojennego wyszło urządzenie nowe artylleryi Francuzkiej. Pieszey będzie odtąd 12 regimentów, 6 konney, 16 kompanii rzemieślników, 2 bataliony Pontonierów, 22 bataliony sług do artylleryi potrzebnych, 3 kompanie maystrów, 107 kompanii kanonierów nadbrzeżnych, 28 kompanii kanonierów fortecznych. W całym korpusie artylleryi jest 9 GG. dywizyjnych, 15 Generałów brygady; 39 Półkowników, 40 Chefów batalionowych, 289 Kapitanów. Dyrektorem najwyższym korpusu G. Songis, pod nim Inspektorem: Eblé, Dorsner, Lacombe, Sorbier, Andreossy, Dulauloi, Gassendi. Korpus Inżynierów składa się z 9 kompanii Minerów, 5 batalionów Saperów, i Generał sztabu; najwyższym Inspektorem G. Marescot, pod nim Inspektorowie Chasseloup, Lery, 6 GG. brygady, 42 Półkowników, 8 Majorów, 66 Szefów batalionowych, 220 Kapitanów, &c.

Tegoż czasu ogłoszony jest skład dzisiejszy rady stanu; w deputacyi prawodawczej zasiadają: Bigot, Berlier, Real, Treilhard, Galli, Simon; do wewnętrznej administracyi Regnault, Cretet, Fourcroy, François, Pelet, Segur, Begouen, Hauterive, Corvet, Beugiot, Maret, Montalivet; w skarbowej Defermont, Boulay, Duchatel, Jollivet, Berenger, Collin, Jaubert, Bergon; w wojennej Lacuée, Clarke, Daru, Gassendi; w morskiej Gantheaume, Redon, Najac. Oprócz tych są inni stanu Konsyliarze nadzwyczajni do rozmaitych posług użyci: Dubois, Muraire, Frochot, Merlin, Bouvier, Brune, Caffa-

relli, Dauchy, Dumas, Forfait, S. Cyr, Jourdan, Julien, Laumond, Marmont, Moreau, Otto, Shée, Thibeaudeau.

Do portu Orient zawinął statek niosący iednego z wyższych komendantów Martiniki; od tego rząd miał odebrać ważne wiadomości; lecz nic nie ogłosił. Słychać, iż Adm. Lallemand eskadrę swoją kilka okrętami powiększoną, albo już wyprowadził na morze, albo wyprowadzi. W Toulonie robotę i pośpiech podwoić kazano. O powrocie armii naszej z Niemiec mówić przestano; przez Strasburg od d. 14 małe oddziały różnych półków konnych bez koni, które utraciły na kampanii. W temże mieście kończyć kazano process innych fałszerzów bankocetłów Wiedeńskich; ci wyjawieni przez towarzyszy już osądzonych, z Colonii, Coblentz, innych miast wielu w liczbie znaczney do Strasburga są przywołani;

Powiadają, że w państwie Bawarskiem 70 t. żołnierza utrzymywać mamy, dopóki Maxymilian I. woyska własnego do równej liczby nie pomnoży. Przeciwnym sposobem liczba Francuzkich półków w kraju Batawskim będzie zmniejszona; ażeby ten naród żeglarski morską potęgę swoją łatwiej mógł postawić na wyższym stopniu. Arcy Podskarbi Lebrun pewnie wyjeżdża do Hagi, ażeby dopomógł zprzymierzeńcom ustalić konstytucyą, i wszystkie departamenty urządzić, według nowych przepisów. Następca tronu Bawarskiego przedsięwzię od nas podróż do Hiszpanii.

Dobroć wynalazku uczonego Guyton Morveau przez nowe doświadczenia potwierdzoną została; Lekarz Hiszpański Cabanellas był dozorcą szpitalu w Carthagenie, gdy panowała w mieście gorączka żółta. Chcąc być pewniejszym, że kadzenie wiadome, o którym wtenczas mówiono wiele, zachować mocne jest od zarazy, trzymał czas długi 50 więźniów na karę galerną zkazanych, w izbach gdzie mieszkali ludzie nieszczęśliwi z gorączki pomarli; kazał im używać zostawionych pościeli, sprzętów; przyłączył nakoniec do gromady własnych z synów, używając dla wszystkich przepisanego kadzenia. Stało się, że po długim czasie żaden z mieszkańców nowych, których gmin rozumiał skazanemi na śmierć nieuchronną, nie umarł z podziwieniem całego miasta. Król Katolicki każdemu z wspomnianych więźniów część kary odpuścił, i podarki ze skarbu swojego dać kazał; lekarza Cabanellas tytułem Królewskiego Medyka ozdobiwszy, pensyą dożywotnią 24 t. realów zbożcił, która po śmierci oycy między z synów jego ma być podzielona.

BATAWSKA RP.

HAGA 7 Czerwca. Odmiany tak dawno zapowiedziane w rządzie i konstytucyi naszej, już są blizkie. Zawczora Pensyonarz Schimmelpenninck doniósł wysokim stanom, że urząd swój składa dla słabości zdrowia; pisma tego osnowę później umieścimy. Stany dymissyą przyiwszy podziękowały Pensyonarzowi za podjęte trudy w sprawowaniu RP. w trudnym czasie, zastępcą tymczasowym został Prezydent Steenwyck. Utrzymał się pogłoska, że mniej słabość oczu, nizeli nieukontentowanie z odmian przewidzianych, nakłoniło Pensyonarza do oddalenia się od steru.

Deputacya Batawska w Paryżu niedawno z rządem Francuzkim zawarła umowę, której ratyfikacye są zamienione, nie ogłoszone warunki; zciąga się podobno do przyszłych związków politycznych i handlowych między z narodami. D. 5 Batawowie audyencyą publiczną mieć powinni byli u Napoleona, po której wkrótce do oyczyzny powrócą niosąc ziomkom ustawy nowe. Schimmelpenninck w tych d. oddał się na mieszkanie do prowincyi Overysel.

Zawczora do portu Flessingue zawinęło 8 statków Angielskich, na których nam odsyła nieprzyjaciel zwycięzca załogę poymaną w Przygórku dobrej nadziei. Gubernator Janssens za kilka d. spodziewany z Londynu, stanąć musi przed sądem wojskowym, dla usprawiedliwienia postępów swoich. Sprawiedliwą nadzieję mieć możemy, że po ogłoszeniu nowych ustaw, narodowe woysko Batawskie zmniejszone będzie; straż kraju utrzymywać będą Francuzi po większej części, Cokolwiek zaś naród oszczędzi wydatku na żołnierza, obróci wszystko na pomnożenie flotty, której administracyą Admirałowi Verhuel oddano. Nie upadła jeszcze pogłoska, że Cliwia i Berg wcielone będą do RP. Murat ma przenieść się do Szwajcarów. Prezydentem Stanów został Leyden. Nowy rządca prowadzi z sobą 400 ludzi wybranych z gwardyi Napoleona, straż jego składać się ma z 2200 żołnierza.